

- sorrendben – a szépirodalom, pedagógia, technika, orvostudomány és a művészet következik;
- az ajándékozók tábora felettébb heterogén: a legkülönbébb magánszemélyek (szerzők, összeállítók, szerkesztők, tudósok, kutatók stb.) és intézmények (168 ilyen szervezetet tartanak nyilván) egyaránt megtalálhatók benne;
  - a szervezetek közül a könyv- és hírlapkiadók a legfontosabbak.

Szerzőnk – eltekintve a rariórák kategóriájába tartozó egyedi és egész gyűjteményt kitevő ajándékoktól – tudja, hogy az e forrásból származó dokumentumokkal gyakorta több a gond (főlős példánnyá válás, ajándékozási kikötések érvényesítése, gyűjtőkori meg nem felelés stb.), mint a haszon, mégis kijelenti: „Az ajándék korántsem tekinthető a könyvtári állománygyarapodás egyik forrásának, hanem sajátos társadalmi-gazdasági és lélektani jelenség, egyfajta társadalmi-személyiségi fenomén. ... Az a tény, hogy valamely könyvtárba az ajándékok folyama indul újra meg újra, az adott könyvtár presztízisének, a társadalom életében elfoglalt helyének mutatója.” És továbbmenve: „Az ajándékozók körében végzett munka

meghaladja az olvasók ellátásának tudományos könyvtárban szokásos kereteit, és sajátos követelményeket támaszt a személyzet iránt. E tekintetben nemcsak a szakmai ismereteknek, a könyvtári munkatárs képzettségi ismérveinek van jelentősége, hanem olyan személyes lélektani minőségeknek is, amelyek az »ember–ember« relációjú munkában szükségesek. Nevezetesen: az állhatatosságnak, az empátiának, a különféle emberekkel való kapcsolatteremtési készségnek, a gyors reagálásnak, a kialakult helyzetek uralásának stb.”

Következzék végül szerzőnknek az esetenként kényszeredett gyarapítási metódust már-már gloriifikáló summázata: „Ez felettébb hálás munka, mivel benne maximális mértékben érvényesül a könyvtári tevékenység alapvető célja, azaz: dolgozni az olvasóval és dolgozni az olvasóért.”

/PETRUSENKO, T. V.: Dary kak istočnik formirovanija fondov Rossijskoj nacional'noj biblioteki v sovremennoj informacionnoj i ekonomičeskoj situacii. = Naučnye i tehničeskije biblioteki, 4. sz. 2000. p. 65–68./

(Futala Tibor)

Az infoszféra és Oroszország

A nyugati szakirodalomban mind közkeletűbb az *infoszféra* fogalmának előfordulása, ami a legutóbbi évek látványosnál is látványosabb számítástechnikai és távközlési fejlődésének köszönhető. Megvalósulása (Nyugaton) minden bizonnyal a legközelebbi évek fejleménye lesz.

Az infoszféra nem más, mint az a globális információs környezet, amely merőben új jelenségként a globális távközlési és intellektuális számítógépi hálózatok összekapcsolása, egyesítése folyamán keletkezik. A harmadik évezred elejének forradalmát korántsem a magfizika, a mikroelektronika és a vegyészet robbantja ki, hanem az információ és az adatátvitel. Ezáltal az ismeret, a tudás válik majd a szó legszorosabb értelmében az egyének, a társadalmak, az államok és az egész emberiség termelőerejévé. S ráadásul ez a termelőerő nagyságrendileg is kezdi meghaladni mindazt, ami korábban volt adott, úm. az emberi, természeti, anyagi és a tőke által reprezentált erőforrásokat.

A bölcs (és gazdag) államok egyfelől támogatják az infoszféra létrejöttét, másfelől gondoskodnak róla, hogy az egész társadalom és az összes egyén boldogulhasson általa.

Az infoszféra megléte következtében a közép-, illetve – főként – a felsőfokú oktatás-képzés hatalmas kihívásokkal néz szembe. Az „előadó–hallgató” viszony a tudás elsajátításában korántsem üdvözítő már jelenleg sem, hát még a közeljövőben. A múltban a tudni akarók a tudásközpontokba, azaz az egyetemekre „zarándokoltak el”, a jövőben majd az információ jut el a polgárokhoz, függetlenül attól, hogy hol laknak. Tehát: a felsőoktatás virtualizálódik. Ebben a kutatómunka is követni fogja, mígnem kialakul a „világméretű virtuális felsőoktatási-kutatási falu”.

Persze: az iménti állapot megvalósulásáig még sok víznek kell lefolynia a világ nagy folyóin. Nem utolsósorban az e tekintetben el-elmaradozó, bár fontos országok felzárkózásához szükséges idő következtében. Közéjük tartozik Oroszország is.

Oroszországban – az alig-alig kimúlt szovjet rendszer miatt – az infoszféra kifejlesztéséhez nincs elég pénz, berendezés és emberi hozzáértés sem. Mindaddig nem sikerült ebből a bűvös körből kitörni. A szovjet társadalom a levitézlett mutatók, a nagyságrendek, a tonnák és köbméterek „bűvöletében” élt, s elzártága folytán többek között az információs piacon sem jelenhetett meg. Ebből következett az információ értékének lebecsülése, az idegen nyelvek (főként az angol) tanulásának elhanyagolása, a versenyszellem legalábbis szendergése, sok esetben elhalása.

Napjainkra – mondhatni – megszületett a kór diagnózisa. Ideje hozzákezdeni a terápiához, ami – hangsúlyozni kell jó előre – egyáltalán nem könnyű, nem olcsó, és gyors eredményeket nem termő dolog.

/GORČAKOV, V. V.: Infosfera – novaâ sreda obrazovaniâ. = Naučno-tehničeskie biblioteki, 4. sz. 1999. p. 60–66./

(Futala Tibor)

Könyvtárosság – sokarcú hivatás. Könyvtáros napi töprengések Lengyelországból

A könyvtárosság az egyik legrégebbi értelmiségi elfoglaltság. Sokáig csak a legműveltebbek választhatták életük céljául. A modern könyvtáros pályaképe a 19. században alakult ki, akkor még meglehetősen egyöntetűséggel. A második világháborút követő publikációs fejlemények és tájékoztatási igények azonban mindinkább differenciálták az akkori pályaképet. Egyfelől – főként a szakirodalmi tájékoztatásban – szigorították az állásváltás szakmai-minőségi követelményeit, másfelől viszont – s ez nagy hiba volt, és többé-kevésbé mindmáig fennmaradt – a közművelődésben devalválták a könyvtárossá válást. Különösen a közép-kelet-európai országokban volt ez az utóbbi jelentős mértékű: legfeljebb érettségit követeltek meg hozzá.

A vázolt ellentmondásos és képlékeny helyzetben e hivatás meghatározása – tanúskodnak róla a különféle lexikonok és értelmező szótárak – ugyancsak ellentmondásos és képlékeny. A tudományos és szakkönyvtárosok, a szakirodalmi tájékoztatók és a szakreferensek esetében alkalmas meghatározások rendszerint nem felelnek meg azoknak a pályaképeknek, amelyeknek fontos eleme a pedagógia és az andragógia.

Lassan-lassan felvetődik a kérdés: az imént érintett meghatározásokban-pályaképekben van-e egyáltalán valami belsőleg közös vonás. A cikk szerzője szerint: természetesen van. Ilyen egyebek mellett a public relations dolgaihoz való, mind több pályatársra érvényes hozzáértési követelmény, az automatizálásból és számítógépesítésből

következő elvárások halmaza, valamint minden pályakép „sine qua non”-ja, a legfőbb parancsolat: megőrizni a civilizációnknak köszönhető ismereteket-tudásanyagot, és áthagyományozni a következő nemzedékek számára.

Sok tekintetben közösek azok a pszichés tulajdonságok is, amelyek hiányában senki nem lehet jó könyvtáros. Ezek (egy dán meghatározás szerint) a következők:

- a változások elfogadására való hajlam,
- a munka hatékonyságának javítását célzó elkötelezettség,
- különböző funkciók ellátására való alkalmasság,
- önállóság a kötelezettségek ellátásában,
- holisztikus munkafelfogás,
- kreativitás.

A nyugati államokban a társadalom, illetve annak politikai elitje már felismerte az egyszerre differenciált és integrált könyvtáros pályaképek, a százcú könyvtárosság fontosságát a különböző, a kis, nagy és a legnagyobb közösségek mája és holnapja szempontjából. Ez az ottani pályatársak magas megbecsültségében látványosan manifesztálódik. A keleti országokban a helyzet egyelőre nem ilyen rózsás. Természetesen: Lengyelországban sem.

/STACHOWSKA-MUSIAŁ, Ewa: Bibliotekarz – zawód o wielu obliczach. Refleksje z okazji Dnia Bibliotekarza. = Poradnik Bibliotekarza, 5. sz. 2000. p. 7–9./

(Futala Tibor)